

Vergaderjaar 2011–2012

31 920

Vergunningverlening natuur- en milieuwetgeving

Nr. 18

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 januari 2012

Op 20 december jl. heeft uw Kamer, naar aanleiding van berichtgeving in de Volkskrant (artikel «Miljoenen subsidie in Blekers natuur»), gevraagd om nadere informatie over het Groningse natuurontwikkelingsproject Reiderwolde. Met deze brief voldoe ik aan het verzoek om toelichting op en waardering van de feiten.

De aandacht van de leden van uw Kamer ging primair uit naar grondwaarde en grondtaxatie. Ik zal daarom mijn brief toespitsen op die aspecten van het project Reiderwolde.

Natuurontwikkeling Reiderwolde

Het natuurontwikkelingsgebied Reiderwolde beslaat ruim 200 hectare en ligt in de nabijheid van Blauwestad in Oost-Groningen. Reiderwolde is het eerste grote particuliere natuurinrichtingsproject in Nederland. Het natuurgebied is in eigendom van en wordt ontwikkeld door ANOG (Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen), Stichting Particulier Natuurbeheer Oost-Groningen en Reiderwolde v.o.f. Naast deze particuliere partijen zijn onder andere provincie Groningen, gemeente Oldambt en waterschap Hunze en Aa's betrokken bij het beheer en ontwikkeling van Reiderwolde. Naast natuur zijn in Reiderwolde ook recreatieve voorzieningen, waaronder een theater, en een natuurbegraafplaats aangelegd.

Beleidskader

In 2005 is het Rijksbeleidskader «Omslag van minder verwerving naar meer beheer» (Kamerstuk 29 800 XIV, nr. 97) vastgesteld met als doel een verdere stimulans te geven aan het particulier natuurbeheer. Van de restantopgave voor verwerving ten behoeve van de Ecologische Hoofdstructuur op 1 januari 2004, werd 60% via verwerving en 40% via beheer gerealiseerd. En daarvan weer 25% via agrarisch natuurbeheer en 75% via particulier natuurbeheer.

Het beleid en de inzet van het toenmalige provinciebestuur waren gericht op het stimuleren van particulier natuurbeheer. Dat blijkt onder andere uit de voor 2005 en 2006 door dat bestuur opgestelde begrotingen. Gedeputeerde Staten hebben destijds, na overleg met de grote natuurorganisaties, een kaart vastgesteld met gebieden die zich zouden kunnen lenen voor particulier natuurbeheer. Reiderwolde was één van die gebieden.

Voor de realisatie van Reiderwolde hebben de eigenaren van het gebied gebruik gemaakt van het Programma Beheer (PB). Dat is een samenhangend pakket van, destijds, rijksmaatregelen en subsidies voor de inrichting en het beheer van bossen, natuur en landschap. Onderdeel van het PB was de Subsidieregeling Natuur (SN, tegenwoordig Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)). De SN was bedoeld voor gebieden die blijvend een natuurbestemming kregen en voorzag in financiële vergoeding voor de kosten van het beheer van die gebieden en in compensatie van de waardedaling die volgt uit de omvorming van landbouwgrond naar natuur. De compensatie bestond eruit dat bij functieverandering maximaal 80 of 85% van de actuele grondwaarde werd vergoed.

Het percentage van 85% werd verstrekt indien de grond werd ingericht als (onder meer) moerasgrond; het percentage van 80% bij (onder meer) graslanden.

Het overige deel moest privaat worden gefinancierd.

Bij verwerving door particuliere terreinbeherende organisaties (zoals Natuurmonumenten of De Landschappen) wordt overigens in de regel de volledige grondwaarde gesubsidieerd.

Bepaling grondwaarde

Bepaling grondwaarde voor verkoop van grond

De grond in Reiderwolde was voor aanvang van het natuurontwikkelingsproject in eigendom van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) en moest ter realisatie van het project worden verworven door beoogde beheerder ANOG.

De oorspronkelijke taxatie van de grond heeft plaatsgevonden op 4 oktober 2006. Het taxatiebedrag bedroeg € 23 000 per hectare. De uiteindelijke grondprijs is tot stand gekomen door onderhandeling tussen de kopende en verkopende partij en bedroeg € 22 000 per hectare. Als moment van verkoop geldt het moment van mondelinge overeenkomst op 23 oktober 2006. Het koopcontract dateert van 29 november 2006 en vermeldt 194 hectare. De overdracht van 191 hectare (3 hectare was nog in eigendom van het Waterschap) bij akte heeft plaatsgevonden op 14 augustus 2007. In de jaren 2008 en 2009 verwierf de koper door tussenkomst van BBL nog 3,9 ha van het Waterschap en in het kader van de finale afrekening (van over- en ondermaat) heeft ANOG in 2010 tot slot 7,6 hectare verworven. Ook voor deze hectares heeft ANOG € 22 000 per hectare betaald aan resp. Waterschap en BBL. De uiteindelijke oppervlakte van Reiderwolde na inrichting bedroeg 202,5 hectare.

Bepaling grondwaarde voor SN-subsidie

In maart 2007 heeft Reiderwolde v.o.f. (bestaande uit leden van ANOG en de Stichting Particulier Natuurbeheer Oost Groningen) een aanvraag gedaan voor een SN-subsidie. Voor de beoordeling van aanvragen voor SN-subsidie en het bepalen van het subsidiebedrag was in de SN-regeling bepaald dat de gronden werden getaxeerd voor hun landbouwkundige waarde op het moment van de subsidieaanvraag. Omdat de datum waarop Reiderwolde v.o.f. de subsidie heeft aangevraagd niet samenviel met de datum van verkoop van de grond door BBL, is bij de verkoop van de grond overeengekomen dat voor de SN-subsidie uitgegaan zou

worden van de overeengekomen koopprijs vermeerderd met de gemiddelde prijsontwikkeling van de gronden in Oost-Groningen in de periode tussen de overeenkomst (23 oktober 2006) en de daadwerkelijke SN-aanvraag op basis van BBL informatiesysteem grondmarktgegevens (Infogroma) met een ondergrens van € 22 500 per hectare. Daarom heeft geen tweede taxatie van de gronden in Reiderwolde plaatsgevonden.

De waarde van de gronden in Reiderwolde is in het kader van de SN-subsidieaanvraag, vastgesteld op € 22 850 per hectare. Van de totale oppervlakte is circa 39 ha ingericht als moerasgrond. Daarvoor is 85% van de op bovenstaande wijze bepaalde waarde van de grond uitgekeerd als SN-functieveranderingssubsidie (€ 19 422,50 per hectare). Voor de overige hectares is de SN-subsidie bepaald op 80% van de grondwaarde (€ 18 280 per hectare). Door uit te gaan van de door onderhandeling overeengekomen prijs en de gemiddelde prijsontwikkeling in de regio is de waarde op een lager bedrag vastgesteld dan het geval zou zijn geweest bij een feitelijke hertaxatie op het moment van de subsidieaanvraag.

De SN-regeling bepaalde niet de handelwijze ten aanzien van de taxatie van gronden ingeval BBL verkopende partij is en het moment van overdracht van de grond niet gelijk viel met de aanmelding voor SN-subsidie (bijvoorbeeld omdat voor de SN-regeling openstellingstermijnen golden). Afspraken daarover waren privaatrechtelijk van aard en veelal gebaseerd op praktijkervaring.

De werkwijze is sinds 2008 veranderd. BBL en de verwerver van de grond sluiten een voorlopig koopcontract, waarin wordt opgenomen dat de uiteindelijke verkoopprijs gelijk is aan de taxatiewaarde in de SN-beschikking (inmiddels een beschikking in het kader van de SKNL). In de huidige regeling SKNL is tevens bepaald dat voor de functieveranderingssubsidie bij alle terreintypen een maximum geldt van 85% van de grondwaarde.

Naast de vergoeding voor het omvormen van landbouwgrond naar natuur zijn er inrichtingssubsidies verstrekt. Met deze subsidies zijn inrichtingsmaatregelen gerealiseerd om het gebied geschikt te maken voor het vervullen van de natuurfunctie. Voor het jaarlijkse beheer wordt er overeenkomstig de geldende regelingen een beheersvergoeding verstrekt.

Particulier beheer en terreinbeherende organisaties

In het Volkskrantartikel waarnaar Kamerleden tijdens de regeling van werkzaamheden op 21 december verwezen, wordt ook gesteld dat € 1,5 miljoen is besteed aan «het afkopen van de beoogde ontwikkelaar Staatsbosbeheer». Daarvan was geen sprake. Er zijn wel afspraken gemaakt met Staatsbosbeheer over compensatie van gronden die elders in de ontwikkeling van Blauwestad zijn ingebracht. Aanvankelijk werd ervan uitgegaan dat die ingebrachte gronden in Reiderwolde zouden worden gecompenseerd, maar toen dat niet het geval bleek, zijn door provincie en Staatsbosbeheer afspraken gemaakt over een alternatieve locatie voor compensatie. Bij het Nationaal Groenfonds is een reservering gemaakt ter waarde van € 1,5 miljoen voor compensatieaankopen voor Staatsbosbeheer. Voor die aankopen is goedkeuring van de provincie nodig.

Daarnaast stelt het artikel dat «ik beweerd zou hebben dat Reiderwolde aantoont dat boeren natuur kunnen aanleggen zonder overheidsbe-moeienis». Dat is niet het geval. Waar dit soort natuurontwikkelingsprojecten eerder automatisch door terreinbeherende organisaties werden uitgevoerd, toont Reiderwolde voor mij aan dat particulieren, onder

gelijke voorwaarden voor ondersteuning door de overheid (met dien verstande dat particulieren geacht worden 15–20% van de grondwaarde te investeren in natuurontwikkeling), zo'n project ook kunnen uitvoeren.

Conclusie

Uit bovenstaande informatie, die afkomstig is van de Dienst Landelijk Gebied – vanuit zijn rol als grondverkopende partij en verantwoordelijk voor taxaties in het kader van SN-aanvragen – blijkt dat bij de totstandkoming van het natuurontwikkelingsproject Reiderwolde de regels voor grondtransacties of subsidievaststellingen correct zijn toegepast. Er is niet teveel subsidie uitgekeerd. Op grond van de SN-kaders bepaalde niet de grondwaarde op het moment van aankoop maar de grondwaarde op de moment van de aanvraag tot SN-subsidie de hoogte van de subsidie. Die werkwijze is later aangepast.

Ook dit kabinet wil natuurontwikkeling en -beheer door particulieren stimuleren. Inmiddels hebben we veel meer ervaring dan toen de plannen voor Reiderwolde werden ontwikkeld en weten we veel beter dat bewoners en ondernemers in een gebied écht iets kunnen betekenen voor natuur.

Sommige natuurgebieden zijn het best geschikt voor de terreinbeherende organisaties, maar in andere gevallen kunnen particulieren in een streek ook fantastisch werk leveren.

De staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
H. Bleker